

ARJEN PIENET TYÖTEHTÄVÄT TUKEMASSA KEHITYS-
VAMMAISEN HYVINVOINTIA JA OSALLISUUTTA

Ahola Emilia

Opinnäytetyö

Sosiaaliala
Sosionomi AMK

2023

Sosiaalialan koulutus
Sosionomi AMK

Tekijä	Emilia Ahola	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Tarja Jussila ja Timo Marttala		
Toimeksiantaja			
Työn nimi	Arjen pienet työtehtävät tukemassa kehitysvammaisen hyvinvointia ja osallisuutta		
Sivumäärä	29+2		

Tässä opinnäytetyössä tutkin arjen pienten työtehtävien merkityksellisyyttä ja osallisuutta kehitysvammaisen henkilön näkökulmasta Opinnäytetyössäni tavoitteena oli selvittää, miten arkiset työtehtävät kuten pihatyöt tai siivous vaikuttavat kehitysvammaisen henkilön hyvinvointiin ja osallisuuteen. Tutkimukseen osallistui yhdeksän kehitysvammaista henkilöä ja haastattelut tehtiin asukkaiden omissa asunnoissaan. Aineiston keruu tapahtui teemahaastattelulla, ja haastattelun keskeisimmät teemat olivat arkiset työtehtävät, niiden merkityksellisyys ja työtehtävistä saatu osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemus.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että kahdeksan haastateltavaa yhdeksästä koki arkiset työtehtävät merkityksellisiksi ja mukaviksi. Haastateltavat kertoivat myös kehujen ja palautteiden tuntuvan hyvältä. Myös omakohtaiset lapsuudenkokemukset työtehtävien oppimisesta olivat osalla vastaajista tärkeitä. Suoraa vastausta osallisuuden kannalta ei tullut, mutta tulkinta osallisuuden kokemisesta työtehtäviin oli tulkittavissa vahvojen positiivisten merkityksellisyyden tunteiden kautta.

Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset kertoivat myös, että pienetkin arkiset askareet kuten lumityöt tai kukkien kastelu parantaa kehitysvammaisen henkilön hyvinvointia. Myös kannustaminen ja kiittäminen ovat parantamassa kehitysvammaisen henkilön motivaatiota työtehtäviin.

Opinnäytetyöhön liittyvät haastattelutilanteet olivat jokaiselle uusia tilanteita. Näin ollen voisi olettaa, että myös aiheesta pysymisen ajoittainen vaikeus oli jännittämisen seurausta. Aihe oli myös osittain haasteellinen ja vaikeasti ymmärrettävä, joten kysymysten auki avaaminen oli keskeinen osa haastattelua.

Avainsanat Osallisuus, työnteko, arjen rutiinit, kehitysvammaisen henkilö, hyvinvointi & eettisyys

Social Services
Bachelor of Social services

Author	Emilia Ahola	Year	2023
Supervisor(s)	Tarja Jussila ja Timo Marttala		
Commissioned by			
Title	Small everyday tasks supporting the well-being and inclusion of people with developmental disabilities		
Number of pages	29+ 2		

In this thesis, I study the relevance and inclusion of small everyday work tasks from the perspective of a person with intellectual disabilities. The aim of my thesis was to find out how everyday work tasks, such as yard work or cleaning, affect the well-being and inclusion of a person with intellectual disabilities. Nine people with intellectual disabilities participated in the study and the interviews were conducted in the residents' own apartments.

The data was collected through a thematic interview, and the main themes of the interview were everyday work tasks, their relevance and the experience of inclusion and well-being gained from the work tasks.

The study revealed that eight out of nine interviewees felt that everyday work tasks were meaningful and comfortable. The interviewees also said that the praise and feedback felt good. Personal childhood experiences of learning work tasks were also important for some of the respondents. There was no direct answer in terms of inclusion, but the interpretation of experiencing inclusion in work tasks could be interpreted through strong positive feelings of relevance.

The research results of this thesis also showed that even small everyday chores, such as snow work or watering flowers, improve the well-being of a person with intellectual disabilities. Encouragement and thanksgiving also improve the motivation of people with intellectual disabilities to work tasks.

The interview situations related to the thesis were new situations for everyone. Thus, one might assume that the occasional difficulty of staying on topic was also the result of nervousness. The topic was also partly challenging and difficult to understand, so opening the questions was a key part of the interview.

Keywords Inclusion, work, everyday routines, person with intellectual disabilities, well-being & ethics

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KEHITYSVAMMAISUUS	6
2.1 Kehitysvammaisuuden määritelmä	6
2.2 Vammaisen ihmisen asuminen	7
2.3 Tuettu ja ohjattu asuminen.....	7
2.4 Kehitysvammaisten henkilöiden työllisyys	7
3 SOSIAALINEN OSALLISUUS	9
3.1 Kehitysvammaisen henkilön osallisuus.....	9
3.2 Elämänhallinnan tunne	10
3.3 Arkea tukevat toimet	11
4 LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN TUEKSI.....	12
4.1 Vammaispalvelulaki	12
4.2 Kehitysvammalaki ja itsemääräämisoikeus.....	12
4.3 Sosiaalihuoltolaki	13
4.4 YK:n vammaissopimus artikla 19	13
4.5 YK:n vammaissopimuksen artikla 27	13
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	15
5.1 Eettisyys	16
5.2 Eettinen ennakoarviointilausunto	17
5.3 Laadullinen tutkimus	17
5.4 Haastattelut.....	15
5.5 Teemahaastattelu	16
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	19
6.1 Arkiset työtehtävät ja niiden merkityksellisyys	19
6.2 Osallisuuden kokemus.....	20
6.3 Merkityksellisyden tunne ja hyvinvointi työtehtävistä	23
7 POHDINTA.....	25
8 LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä olen tutkinut arjen pienten työtehtävien merkitystä kehitysvammaisen henkilön osallisuuteen ja hyvinvointiin. Opinnäytetyön viitekehys muodostui kehitysvammaisten haastattelukysymyksistä elämänhallinnan, merkityksellisyyden, osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksiin.

Kehitysvamman määritelmä Suomessa määräytyy WHO:n ICD-10 tautiluokan mukaan. Määritelmä tehdään silloin, kun henkisen kehityksen edistys on hidastunut tai estynyt joko syntymästä alkaen tai kehitysiän myötä ilmi tulleen puutteen, häiriön tai kehitysviiveen vuoksi. Kehitysvammaisuus luokitellaan neljään eri osa-alueeseen. Osa-alueet ovat lievä, keskivaikea, vaikea ja syvä kehitysvamma. Ympäristöön mukautumisen taidot määräytyvät kehitysvammaisella oman kehitysvammaluokkansa mukaisesti. (Åberg 2021.)

Osallisuus, hyvinvointi ja merkityksellisyyden kokeminen kulkevat rinnakkain. Osallisuuden myötä myös henkilön toimintakyky paranee. Mielekkäät tehtävät, rutiinit ja toimenkuvat tuottavat kehitysvammaiselle henkilölle arkeen mielekkyyttä ja vahvistavat itsetuntoa.

Suomessa asuu lähes 30 000 kehitysvammaista, jotka ovat työiässä. Heistä moni onkin osallisena työelämässä eri tavalla. Heistä vain noin 1,6 % eli 500–600 tekee työnsä palkkatyönä. 20 % heistä eli noin 6000 on jonkin työtoiminnan osallisuudessa työkeskuksissa. 7,6 % eli noin 2300 on avotyötoiminnassa. Noin 3000 kehitysvammaista olisi arvioiden mukaan työsuhteisen palkkatyön mahdollisuudessa. (Kehitysvammaliitto 2016.)

Opinnäytetyötutkimus tehtiin kehitysvammaisille henkilöille haastatellen ja haastattelut litteroitiin. Osallistuneet allekirjoittivat suostumuslomakkeet osallistumiselle tutkimukseen. Tutkimusprosessi oli täysin luottamuksellinen ja sen sisältö käsiteltiin tietoturvallisesti.

Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua. Keskeisimmät teema-alueet olivat selvittää osallistujien arkisia työtehtäviä ja niiden merkityksellisyyttä ja osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemista. Haastattelut tehtiin yhdeksälle ohjatun asumispalveluyksikön asukkaalle.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

2.1 Kehitysvammaisuuden määritelmä

Kehitysvamman määritelmä Suomessa määräytyy WHO:n ICD-10 tautiluokan mukaan. Määritelmä tehdään silloin, kun henkisen kehityksen edistys on hidastunut tai estynyt joko syntymästä alkaen tai kehitysiän myötä ilmi tulleen puutteen, häiriön tai kehitysviiveen vuoksi. Kehitysvammaisuus luokitellaan neljään eri osa-alueeseen. Osa-alueet ovat lievä, keskivaikea, vaikea ja syvä kehitysvamma. Ympäristöön mukautumisen taidot määräytyvät kehitysvammaisella oman kehitysvammaluokkansa mukaisesti. (Åberg 2021.)

Kehitysvammaisista henkilöistä arviolta 70 % esiintyy lievän kehitysvamman omaavia henkilöitä. 20 % kehitysvammaisista henkilöistä ovat keskivaikeasti vammaisia sekä noin 10 % ovat vaikeasti. Miehillä on todettu naisia enemmän kehitysvammaisuutta. (Åberg 2021.)

Usein vaikeasti todettu kehitysvammaisuus on pystytty toteamaan jo alle kouluikäisenä tai jopa täysi-ikäisyyden jälkeen. Lievästi kehitysvammaisten toteaminen on yleistä, että se todetaan vasta kouluikäisenä tai jopa täysi-ikäisyyden jälkeen. Usein oppimisvaikeudet ovat kuitenkin havaittavissa jo lapsuudessa. Kehitysvammaisuus tutkitaan useimmiten erikoissairaanhoidoissa. Myös erityispoliklinikat ovat erikoistuneet aikuisten kehitysvamman todentamiseen. (Åberg 2021.)

On yleistä, että kehitysvammainen henkilö omaa muitakin vammoja tai sairauksia. Yleensä kehitysvammaisuuden aste vaikuttaa liitännäissairauksien määrään. Esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaisella henkilöllä voidaan todeta lievästi kehitysvammaista enemmän liitännäissairauksia. Yleisimmät sairaudet ovat neuropsykiatriset häiriöt, kuten ADHD ja autismi sekä muut aistivammat. Myös epilepsia, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä psyykkiset häiriöt kuten masennus tai ahdistus. On todettu, että psyykkisten sairauksien todentaminen kehitysvammaiselle henkilölle on haastavampaa, joten niiden todentamiselle suunnatut lomakkeet tulee selkeyttää. On erityisten tärkeää tunnistaa ja hoitaa sairauksia asianmukaisesti, sillä niiden hoidolla on selvä yhteys kehitysvammaisen henkilön elämänlaatuun. (Åberg 2021.)

2.2 Vammaisen ihmisen asuminen

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että suurin osa kehitysvammaisista toivovat asuvan mahdollisimman normaalisti. Usea kehitysvammaisista haaveilee omasta asunnostaan sekä vapaudestaan. (Kehitysvammaliitto 2023.)

Yli 18-vuotiaita kehitysvammaisia on Suomessa arvioilta 31 000. Heistä 12 000 on osallisena jotain asumapalvelua ja noin 9000 asuvat itsenäisesti. Läheistensä kanssa asuu myös noin 9000 kehitysvammaista henkilöä. Noin 1000 kaikista Suomen kehitysvammaisista asuvat terveys- tai vanhustaluiden piirissä. (Kehitysvammaliitto 2023.)

2.3 Tuettu ja ohjattu asuminen

Kehitysvammaisen henkilön asumismuodot jaetaan yleensä kahteen eri muotoon, tuettuun sekä ohjattuun. Autettua asumismuotoa käytetään silloin, kun henkilö tarvitsee erityisen paljon tukitoimia sekä apua arkeen. Ohjatussa asumisessa kehitysvammaiselle henkilölle tuotetaan arkeen ohjausta, apua, neuvontaa ja tukea päivisin, mutta siihen ei kuulu yövalvonta. Tuetussa asumisessa henkilö asuu itsenäisesti, mutta on oikeutettu kotiapuun. (Kehitysvammaliitto 2023.)

2.4 Kehitysvammaisten henkilöiden työllisyys

Suomessa asuu lähes 30 000 kehitysvammaista, jotka ovat työiässä. Heistä moni onkin osallisena työelämässä eri tavalla. Heistä vain noin 1,6 % eli 500–600 tekee työnsä palkkatyönä. 20 % heistä eli noin 6000 on jonkin työtoiminnan osallisuudessa työkeskuksissa. 7,6 % eli noin 2300 on avotyötoiminnassa. Noin 3000 kehitysvammaista olisi arvioiden mukaan työsuhteisen palkkatyön mahdollisuudessa. (Kehitysvammaliitto 2016.)

Monet kehitysvammaisista ovat työkyvyttömyyseläkkeellä. Heistä moni tahtoi kuitenkin samalla työskennellä osa-aikaisesti. Avotyöstä henkilölle maksetaan työosuusrahaa. Työosuusrahan määrä on noin seitsemän euroa päivässä. Moni eri työtaho onkin tarjonnut pääasiallisesti kehitysvammaiselle henkilölle vain avotyötä, palkkatyön sijasta. (Kehitysvammaliitto 2023.)

Moni kehitysvammaisista käyttää työllistymisen tukevana toimena työhön valmentajia. Työhön valmentajia on kuitenkin niukasti tarjolla ja niiden saatavuus vaihtelee aluittain. Onkin ehdotettu, että osatyökykyisten taitoja ja voimavaroja voitaisiin mahdollisesti hyödyntää vertaisvalmentajan roolissa. (Kehitysvamma-liitto 2023.)

Työhön valmentajan keskeisimpiä tehtäviä on osata arvioida yhdessä asiakkaan kanssa hänen työtoimintakykyään ja mieleisiään asioita. Työhönvalmennusta käytetään yhtenä työllistymistä tukevana menetelmämuotona. (Kari, Laakso, Niskanen & Seppänen 2020,176.

3 SOSIAALINEN OSALLISUUS

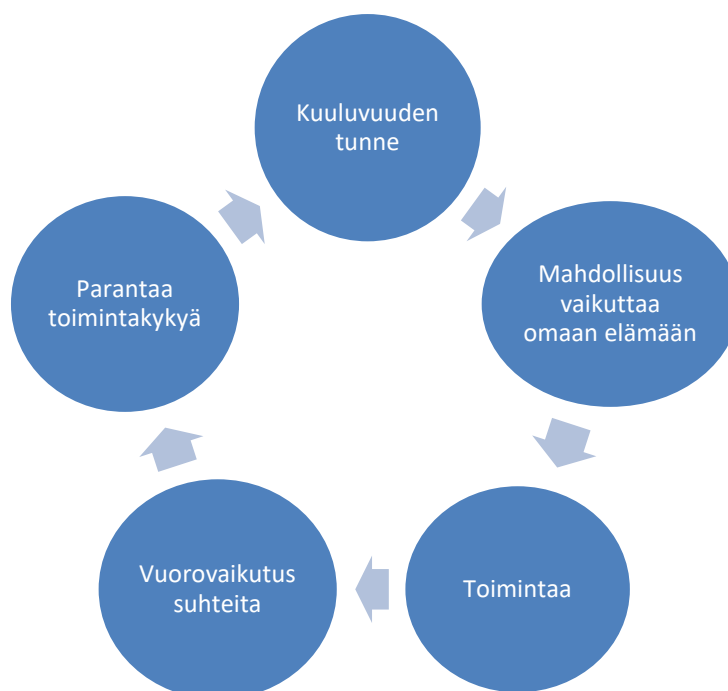
3.1 Kehitysvammaisen henkilön osallisuus

Osallisuus yleisesti määriteltynä on olla osana monenlaista onnellisuutta tuottavaa toimia sekä elämän tarkoituksellisuutta edistävää vuorovaikutussuhdetta. Osallisuus on myös henkilön itsensä vaalimia omia mahdollisuuksia sekä oman elämän polun suunnittelua. Se on mahdollisuuksia, aktiviteetteja, toimintaa, palveluita sekä yhteyttä. (Isola ym., 2017 6.)

Osallisuus ja hyvinvointi kulkevat usein rinnakkain. Psykkisesti kuormittunut henkilö kokee osallisuuden usein heikoksi. Osallisuuden kokeminen parantaa myös työ- ja toimintakykyä. (Isola 2022. 3.04) Kun henkilö kokee osallisuutta, hän tuntee myös merkityksellisyyttä omista tekemisistään. Henkilö kokee olevansa osallisena muiden henkilöiden kanssa. Myös tunne tarpeellisuudesta, luottamuksellisuudesta sekä vaikutusmahdollisuuksista ovat isona osana osallisuutta. (Isola 2022, 3.50)

Osallisuudessa keskeistä on, että ihmiselle annetaan mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun. Tunne kuulumisesta johonkin on yksi osallisuuden keskeisimpiä asioita. (Soste 2018.) Kuvassa 1 on kuvattu osallisuuden keskeisimpiä tekijöitä.

Kuva 1. Osallisuus.

Kehitysvammaisella henkilöllä on haasteita sisäistää, kokea ja käsitellä ympäristön tuottamaa tietoa. Ymmärrettävyys lisää heille selkeyttä elämään. Heidän ymmärtävyyttänsä pyritään tukemaan laajasti. Puheterapiat, kuvat tai selkoviestintä ovat kehitysvammaisen henkilön ymmärtävyyden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. (Mielenterveystalo 2023.)

3.3 Arkea tukevat toimet

Työ- ja toimintakeskuksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota kehitysvammaisen henkilön kuntoutumista tukeviin työtehtäviin. Epämukava työ voi horjuttaa psyykkistä toimintakykyä. Onkin merkittävää luoda kehitysvammaiselle mielekkäitä tehtäviä sekä toimenkuvia arjen toimintaympäristöön, sillä se tukee yksilön identiteettiä. (Mielenterveystalo 2023.)

Kehitysvammaisen henkilön arjessa toimivat käytänteet voivat olla suojaamassa tai haittaamassa mielenterveyttä. Heidän hyvinvointiinsa liittyy itsemääräämisoikeuden tukeminen, omien päätöksiensä tekeminen sekä vaikuttamismahdollisuudet. (Verner 2022.)

Kehitysvammaisille henkilöille on tärkeää vahvistaa itsetuntemusta. Eräänlaisia pohdintoja itsetuntemukselle onkin omien vahvuuksien sekä identiteetin pohdinta. Omat kyvyt ja taidot. Myös pohdinta siitä, mitkä asiat pelottavat, huolettavat tai ahdistavat ja miten selviytyä poikkeavista elämäntilanteista. (Verner 2022.)

Vammaisille pyritään järjestämään kodinhoidon ja ruuanvalmistukseen liittyviä askareita asumispalveluyksiköissään sekä omissa asunnoissaan. On todettu, että osallistuminen kodin askareisiin ja ruuan valmistukseen lisää merkittävästi kehitysvammaisen henkilön omatoimisuutta ja itsenäiseen elämään valmistautumista. Arkiset kotiaskareet lisäävät myös yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. (Kari, Laakso, Niskanen & Seppänen 2020, 172.)

Osallisuuden kannalta on erityisen tärkeää, että kehitysvammaisen henkilö osallistuu päivittäisiin toimintoihin ja rutiineihin. Arkisissa askareissa henkilö oppii myös paljon hyödyllisiä asioita, kuten työtehtävien ennakoinnista ja niiden suunnittelua, ohjeiden lukemista ja mittaamista sekä kädentaitoja. (Kari, Laakso, Niskanen & Seppänen 2020, 172.)

4 LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN TUEKSI

Kehitysvammainen henkilö on oikeutettu saamaan asumispalvelut, joko kehitysvammalain tai vammaispalvelulain mukaisesti. Vammaispalvelulakia on kuitenkin pidetty aina pääsääntöisenä kehitysvammalakiin suhteutettuna. Vammaispalvelulaki on käytössä aina silloin, kun kehitysvammaiselle henkilölle suunnatut palvelut vastaavat henkilön etua ja ovat asianmukaisia. Vammaispalvelulakia sovelletaan, mikäli edellä mainitut ehdot eivät toteudu. (Tukiliitto 2023.)

Sosiaalihuoltolaki otetaan käyttöön kehitysvammaisen henkilön asumispalveluja säätävissä asioissa silloin, kun vammaispalvelulaki tai kehitysvammalaki eivät täytä edellytyksiä. Asiakkaan etu on kuitenkin, että palvelut järjestetään erityislakien mukaisesti, sillä niiden tuottavat palvelut ovat ilmaisia. (Tukiliitto 2023.)

4.1 Vammaispalvelulaki

Vammaispalvelulaki on laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Se vastaa vammaisen henkilön tasavertaisuudesta sekä heidän palvelujen saatavuudesta ja järjestämisestä. Sote-uudistuksen myötä vastuu palveluasumisesta siirtyi hyvinvointialueelle. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 §.)

4.2 Kehitysvammalaki ja itsemääräämisoikeus

Kehitysvammalaki on laki, joka kertoo kehitysvammaisten henkilöiden erityishuollosta. Laki on sovellettu henkilöille, joiden kehitys tai psyykkinen toimintakyky on vajavaista joko synnynnäisen tai kehittyneen vamman tai sairauden myötä. Laki on voimassa heille, joille ei löydy muun lain mukaisia palveluja edellä mainittujen toimien vuoksi. Kehitysvammalaki vastaa myös itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519§.)

Itsemääräämisoikeus turvaa kehitysvammaiselle henkilölle oikeudet osallistua ja vaikuttaa omien asioiden etenemistä ja ylläpitämistä. Henkilön ihmisarvo ja vakaumus tulee olla myös turvattu. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519§.)

4.3 Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain yhtenä tarkoituksista on osallisuuden edistäminen. Laki lisää tasavertaisuutta sekä edistää hyvinvointia. Laki on osana hyvinvointialueen sosiaalihuoltoa. (Sosiaalihuoltolaki 1–2 §.)

4.4 YK:n vammaissopimus artikla 19

YK:n vammaissopimuksen artikla 19 kertoo vammaisen oikeuksista itsenäiseen elämään sekä yhteisölliseen osallisuuteen. Artiklan mukaan vammaisen tulee olla oikeutettu valitsemaan itse asuinympäristönsä sekä ihmiset ympärillensä. Heidän tulee olla tietoisia valikoimasta koti- ja laitospalveluiden välillä. (Gustafsson 2011, 25.)

Muiden kansalaisten keskuudessa olevat palvelut sekä henkilökohtaiset tukipalvelut tulee olla saatavilla sekä osana heidän osallisuutensa edistämistä. Vammaisen henkilö ei saa kokea eristämistä tai ulkopuolisuutta. Heille tuotetut palvelut tulee vastata heidän tarpeitansa. (Gustafsson 2011, 25.)

Vuonna 2007 Suomi hyväksyi YK:n yleissopimuksen, missä käsiteltiin vammaisen henkilön oikeuksia. Kyseisen sopimuksen mukaan jokaisen asianosaisen tulee toteuttaa oikeuksien täytäntöönpanemiseksi lainsäädännölliset ja hallinnolliset toimet. Nykyaikana vammaiseen henkilöön suhtautuminen osaksi yhteiskuntaamme on muuttunut paljon aiempiin vuosikymmeniin nähden. (Pajukoski 2010, 109.)

4.5 YK:n vammaissopimuksen artikla 27

Vammaisen henkilön työllistymiseen liittyviä asioita käsitellään YK:n vammaissopimuksen artikla 27 mukaan. Artiklan mukaan vammaisen henkilön tulee omata

oikeus työntekoon tasavertaisesti yhdessä muiden kanssa. Tasavertaiseen työntekoon pohjautuu oikeus ansaita toimeentulo itse valitsemallaan työllä sekä työmiljö, joka on mutkaton, osallistava ja vammaisen tavoitettavissa. Vammaisen henkilön tulee olla oikeutettu kohtaamaan palveluympäristöt ilman syrjintää tai epätasa-arvoa. Palveluksen vastaanottaminen sekä sen standardit tulee olla syrjimättömiä. (Gustafsson 2011, 35.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tavoite

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka arkiset työtehtävät tukevat kehitysvammaisen henkilön hyvinvointia ja osallisuutta. Aiemman käsitykseni mukaan, olen huomannut kuinka arkiset rutiinit ovat kehitysvammaisille tärkeitä ja lisäävät heissä osallisuuden kokemusta. Tämän vuoksi opinnäytetyöni aihe määräytyi myös sen mukaisesti. Opinnäytetyön yksi keskeisin tavoite ja tarkoitus oli tehdä se kehitysvammaisen henkilön omasta näkökulmasta.

Kysymysrunoksi olin teemoittanut seuraavat aiheet: Mitä työtehtäviä teet?

Miltä ne tuntuvat ja millaista niitä on tehdä? Teetkö niitä yksin vai yhdessä jonkun toisen kanssa? Millaista palautetta olet niistä saanut?

Halusin pitää kysymykset selkeinä ja yksinkertaisina, jotta niitä olisi helppo ymmärtää. Haastattelutyylini oli kuitenkin varsin keskustelelevainen ja avoin, ja näin myös osallistujat saivat enemmän ääntänsä kuuluviin. Tavoitteena olikin peilata työtehtävien merkityksellisyyttä elämänhallinnan, osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksiin.

5.2 Haastattelut

Opinnäytetyön haastattelut tehtiin tuetussa asumispalveluyksikössä. Opinnäytetyöstä oltiin yhteyksissä ensimmäisenä kyseiseen asumispalveluyksikköön. Asumispalveluyksikön suostumisen jälkeen, omaisille kirjoitettiin kirje tulevan tutkimuksen sisällöstä. (Liite 1.) Tiedoksianto kertoi tutkimuksen sisällöstä ja sen tietoturvasuudesta. Myös yhteydenotto opinnäytetyön laatijalle oli mahdollinen. Samaan viestiin liitettiin myös suostumuslomake (liite 2), mikä kirjoitettiin ennen haastattelujen aloittamista molempien osapuolten toimesta.

Haastattelut toteutettiin henkilöiden omissa asunnoissaan. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset toteutettiin haastattelemalla. Tutkimukseen osallistui yhdeksän (n9) ohjatun asumispalveluyksikön asukasta. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluin, jokaisen omalla asunnollaan. Ennen haastattelujen aloittamista, kaikkien

osallistujien kanssa allekirjoitettiin suostumuslomakkeet (Liite 2.). Haastattelut litemoitiin. Yhteensä haastattelujen kestoksi tuli 59 minuuttia.

5.3 Teemahaastattelu

Haastattelu tehtiin teemahaastatteluna. Haastatteluihin käytettiin teemoina arkiset työtehtävät ja niiden merkitys. Lisäksi haastatteluissa teemoitettiin omia kokemuksia ja palautteita työtehtävistä.

Teemahaastattelu on noussut Suomessa suosituksi menetelmätavaksi laadullisissa tutkimuksissa. Siinä haastattelutyylillä on keskusteleminen, ja haastattelun aihepiirit ovat päätetty etukäteen. Menetelmä poikkeaa kuitenkin yleisistä haastattelumenetelmistä niin, ettei tarkkoja kysymysjärjestyksiä- tai muotoiluja ole tehty. Tuolloin myös vastaajien kysymys- ja vastausvaihtoehdot poikkeavat usein toisistaan. Haastattelutilanteissa tulee varmistaa jo valmiiksi valitut teema-alueet käytäväksi haastateltavan kanssa, mutta niiden laajuus ja järjestys on usein muuttuvainen. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, osa 1.)

Myös tämän opinnäytetyön haastatteluissa oli selkeitä eroavaisuuksia. Osa haastatteluista kesti yli kymmenen minuuttia, kun taas osa alle viisi minuuttia. Myös keskustelua teemoista syntyi eri tavalla. Koska kyseessä oli kehitysvammaiset henkilöt, ajatus valmiiksi muotoilluista kysymyksistä tuntui ajoittain haastavalta. Olin koonnut etukäteen rungon kysymyksistä, jotka esitin, mutta kaikkien kohdalla en odottanut saavan selkeää vastausta. Niinpä etenin lähtökohtaisesti teematyylisesti.

5.4 Eettisyys

Koska opinnäytetyön keskiössä ovat kehitysvammaiset henkilöt, tulee heidän oikeutensa sekä asemansa olla turvattuna. Kokosin alle muutamia kohtia eettisistä periaatteista opinnäytetyön tueksi.

Opinnäytetyön haastateltavien tueksi olen teettänyt kirjallisen haastateltavilleni suostumuslomakkeen. (Liite 1.) Suostumuslomakkeeseen olen kirjannut oman

nimeni sekä tutkimustarkoituksen. Painotan lomakkeessa tutkimukseen osallistumisen olevan vapaaehtoista sekä sen keskeyttämisen olevan mahdollista. Lomakkeessa mainitaan haastattelun litteroimisesta sekä siitä, etteivät haastattelut päädy ulkopuolisille vaan haastattelut käsitellään tietoturvallisesti sekä oikeaoppisesti. Haastateltava saa myös lomakkeeseen vahvistuksen siitä, ettei hänen henkilötietonsa, asuinalue tai asema tule julkiseksi. Suostumuslomake allekirjoitetaan ennen haastattelun aloittamista molempien osapuolten toimesta.

5.5 Eettinen ennakoarviointilausunto

Monet tutkimukset pystytään toteuttamaan ilman eettistä ennakoarviointilausuntoa. Jos kyseisen lausunnon kuitenkin tarvitsee, tulee tutkijan hakea se ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. (Kuula-Luumi 2022.)

Eettisen ennakoarviointilausunnon tarvitsee, jos jokin seuraavista ehdoista täyttyy: tutkimus tuotetaan alle 15-vuotiaalle eikä tutkimukseen ole huoltajan erillistä suostumusta tai tietoperustaa, jolloin huoltaja olisi kykeneväinen kieltämään lapsen osallisuutta tutkimuksessa. Tutkimuksen kautta tutkittava kokee poikkeuksellisen massiivisia ärsykyksiä tai tutkimus aiheuttaa psyykkistä haittaa. Tutkimus saattaa aiheuttaa turvallisuusuhkaa osapuolille tai heidän omaisilleen. Osallistuminen on ristiriidassa suostumuksen kanssa. (Kuula-Luumi 2022.)

Eettistä ennakoarviointilausuntoa ei tälle opinnäytetyölle ole haettu, sillä käsiteltävät asiat eivät ole henkilön arkielämän rajojen ylittämistä eivätkä aiheuta psyykkistä tai fyysistä haittaa. Tutkimus ei myöskään aiheuta turvatoimenpiteitä kummallekaan osapuolelle. Tutkimukseen osallistuvat ovat täysi-ikäisiä itsenäisiä asukkaita tuetussa asumistukipalveluyksiköissään.

5.6 Laadullinen tutkimus

Tutkimus tehtiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Keskeisimpänä tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa olikin saada osallistujien omat kokemukset ja ajatukset näkyviksi, sillä koin haastateltavat olevansa oman elämänsä asiantuntijoita. Heidän keskeiset kokemuksensa ja ajatukset ovat opinnäytetyön tutkimustulosten keskiössä. Haastattelutilanteet olivat hyvin avoimia.

Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus on osa empiiristä aineistokokonaisuutta. Empiirinen aineisto on usein erilaisia haastatteluja, jutteluja, kuviota, miljöitä minne toiminta sijoittuu, erilaisia tekstejä sekä kuvia. Jos laadullisessa tutkimuksessa käsitellään tutkimuskysymyksiä numeraalisesti, on niiden tulkinta kuitenkin laajempaa, mitä määrällisessä tutkimuksessa. (Juhila 2022.)

Laadullinen tutkimus ei tuota tuloksia siinä suhteessa, miten valtaosa tutkimukseen osallistuvista on puhunut tietystä asiasta. Tutkimus halutaan nähdä osana kontekstia. Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien omat kokemukset sekä merkitykset ovat keskiössä. Ihmisten omat kokemukset ovat avainasemassa tutkimuksen ymmärtämisessä. (Juhila 2022.)

Opinnäytetyön tuloksia on tuotu esiin muun muassa haastateltavien sitaattien muodossa. Ensimmäisenä tuloksissa on arkiset työtehtävät ja niiden merkityksellisyys, toisena käsittelen osallisuuden kokemusta ja viimeisenä käsittelen merkityksellisyyden tunnetta ja hyvinvointia. Tuloksia on myös havainnoitu kahden taulukon avulla, joihin on koottu alkuperäisilmaus, pelkistetty ilmaus ja alaluokat.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Arkiset työtehtävät ja niiden merkityksellisyys

Haastattelutilanteissa moni osallistujista kertoi työtehtävien olevan omilla asunnoillaan tapahtuvia, mutta myös yleisiin työtehtäviin osallistumista. Suurin osa haastateltavista kävi arkisin työtoiminnassa, mutta koki myös arkisten työtehtävien merkityksen olevan tärkeitä. Jokainen osallistujista siivosi oman asuntonsa ainakin kerran viikossa. Kotipäivän siivouksessa asukas sai halutessaan apua ohjaajilta. Arkisia työtehtäviä oli myös lumityöt, kierrätystyöt, siivoustyöt, kesäisin puutarhatyöt, kuten kukkien kastelu.

Yhdeksästä vastaajasta kahdeksan kertoi saavansa työtehtävistä kiitosta ja arvostusta. Vastaajien mukaan kiitoksesta tulee hyvä mieli. Työtehtävien merkityksellisyys, kiitokset ja kehu vaikuttivat haastateltavien hyvinvointiin positiivisesti. Taulukossa 1 näytetty keskeisiä arkisia työtehtäviä pelkistetyin ilmauksin.

N3. Oon tehny lumitöitä yksin kolalla. Omaani terassia kolannu, en muitten enkä oleskelutilan. Oon litistäny pahvipurkkeja joskus oleskelutilassa. Meen aamuisin töihin ja sitten teen lumitöitä.

N9. Vien roskia joka ilta. Kivaahan se on, ku on tekemistä, mutta on sitä kiva ollakin vaan. On se silti ihan ookoo välillä myös tehdä niitä työtehtäviä. kämppää myös siivoon ja ihan kiva siivota, ku tullee siistiä. Imuroin, luutuan ja pesen vessan ite.

N1. Täällä oon siivonnu oleskelutilan ja vieny ruokalaatikot tonne päätalon puolelle. Siivoon välillä omankin huoneen, ja teen lumityöt oleskelutilan eestä.

N2. oon tehny lumitöitä kotona ja täälläkin. Teen ton (toisen asukkaan nimi) kans. Tehään monesti yhdessä noita niinku noita lumihomia niinku. Hyvin se onnistuu ja kivaa hommaahan se on.

N2. Eilen viimeksi otin roskat pois lattialta ja pesin pyykkiä. Menneen siinä aikaa siinä tekemisessä. On se ihan mukavaa.

N4. Omassa pihassa teen lumitöitä ja teen niinkö omat jutut. Niinku siivoan oman asunnon ja pesen itse pyykit. Teen myös ite ruokaa joskus ja siihen joskus tulee niinku ohjaaja kaveriksi.

Taulukko 1. Arkiset työtehtävät

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<i>N4. Omassa pihassa teen lumitöitä ja teen niinkö omat jutut. Niinku siivoan oman asunnon ja pesen itse pyykit. Teen myös ite ruokaa joskus ja siihen joskus tulee niinku ohjaaja kaveriksi. Ihan hyvältä se tuntuu. Väillä tuntuu että pitäis pyytää enemmän ohjaajalta apuja, et silloin ku tarvii apua niin silloin vois niinku enemmän pyytää. Aika mukavalta tuntuu kun mua autetaan ja voi tehdä yhdessä.</i>	Lumitöiden teko Ruokien laitto yhdessä ohjaajien kanssa Asunnon siivous ja pyykinpesu	Arkiset työtehtävät

6.2 Osallisuuden kokemus

Haastateltavista yhdeksästä vastaajasta kahdeksan kertoi työtehtävien tuovan hyvää mieltä ja sisältöä arkeen. Muutama vastaajista teki työtehtäviä yhdessä toisten asukkaiden kanssa, mutta suurin osa halusi tehdä työtehtävät itsenäisesti. Erityisen merkittäväksi asukkaat kokivat kehujen saamisen ja sen, että saivat olla hyödyksi myös muille.

Jokainen haastateltava koki tärkeäksi sen, että arjessa on rutiinimaista tekemistä. Haastatteluissa selvisi, että tärkeintä on kokea olla osallisena. Työtehtävien merkitys arjessa oli suurimmalla osalla vastaajista suuressa roolissa, mutta niiden puut-

tuessa haastateltavat kokivat tärkeäksi hakea osallisuuden tunnetta muualta, kuten yhteisistä ulkoiluista, harrastuksista tai työtoiminnasta. Taulukossa 2 on kirjattu osallisuuden kokemusta pelkistetyin ilmauksin.

N8. Siivoilen tätä omaa asuntoa, mutta kyllä mää joskus autan tuolla oleskelutilassakin jotain pikkuhommia.

N6. Oon mää tehny omia hommia, minulla on oma kuisti tossa pihalla. Mä teen lumitöitä kuistilla ja palautan pullot kauppaan ja harjaan lumet pois. Kesällä kastelen kukat tosta oleskelutilan portailta. Mulla on oma kastelukannukin.

N5. Oon tehny yksin lumitöitä tässä pihalla, ja siivonnu tätä omaa asuntoa. En oo tehny mitään tuolla oleskelutilalla tai kenenkään kanssa. Lumitöitä on ihan mukavaa tehdä. Kesällä en oikeen mitään ihmeellistä tee.

N1. Ohjaajat välillä sanoo, ettei tarvi niin paljon tehdä, mutta kyllä ne monesti kiittelee. Kyllä ohjaajat kiittää ja hyvä mieli siitä tulee, ja hyvä mieli myös tehdä täällä näitä (työtehtäviä)

Taulukko 2. Arkiset työtehtävät ja osallisuuden kokemus

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<i>N6. Oon mää tehny omia hommia, minulla on oma kuisti tossa pihalla. Mä teen lumitöitä kuistilla ja palautan pullot kauppaan ja harjaan lumet pois. Kesällä kastelen kukat tosta oleskelutilan portailta. Mulla on oma kastelukannukin. Jos en siivoo, niin teen jotain muuta. On mulla aina jotain tekemistä kuitenkin.</i>	Lumityöt kuistilla Pullojen palautus Kesäsin kukkien hoito	Arkiset työtehtävät
<i>N6. Mulla tulee siitä hyvä mieli, ku saan tehdä niitä (työtehtäviä.) Ei mulla oo ikinä</i>	Hyvä mieli työtehtävistä	Osallisuuden kokemus työtehtävistä

<p><i>täällä tylsää. Jos ei oo niitä (työtehtäviä) niin teen aina jotain muuta. Teen aina yksin niitä, kun en halua siihen kettään. Oon oppinu jo nuorena miten kukkia kastellaan. Mulla on oma kuivausteline ja pesen ite pyykitkin. Oon oppinu pesseen pyykitki jo nuorena. Kaikki kehuu mua kun teen täällä töitä ja kehut tuntuu hyvältä.</i></p>	<p>Ajankäyttö hallinnassa Kehuja työtehtävistä työntekijöiltä ja muilta asukkailta</p>	
---	--	--

N1. Jos ei mulla näitä töitä täällä ois, niin tekisin sitten jotain muuta, kyllä aina haluan jotain tehdä. Omankin huoneen siivoon, imuroin ja mattoja käytän joka toinen viikko ulkona. Tulee siitä mulle kiva mieli. Jos mä en näitä (työtehtäviä) tekis. Niin lenkillä minä käyn tai hiihtämässä. Haluan että on tekemistä, niistä tulee hyvä mieli ja roskiaki välillä vien.

N4. Jos en tee oikeen mitään niin tylsistyn helposti. Tykkään tehdä täällä näitä (työtehtäviä) mutta sit käyn vaikka ulkona, jos ei oo muutaakaan. Yrittää etsiä aina tekemistä. Ohjaajat joskus kiittelevät, kun autan. Se tuntuu ihan hyvältä. Vaikka ohjaaja ei sanokaan kiitos, niin ymmärrän että silti autan niitä ja ne on ilosia ku autan.

N4. No siis tuntuu se hyvältä, ku voin auttaa, et on niin kun tärkeätä, että oon auttanut. Mielummin kuitenkin yksin teen näitä töitä, mutta sitten näitten muitten kaa voin käydä vaikka lenkillä että on tekemistä kuitenkin.

N8 Lattiat luuttuan ja imuroin ja täytän tiskikoneen. Jos ei mulla työtehtäviä oo, niin sit jonkun verran ulkoilenkin, että saa ajan niinkö kulumaan.

6.3 Merkityksellisyyden tunne ja hyvinvointi työtehtävistä

Usea vastaajista kertoi saaneensa hyvää palautetta ja kehua työtehtävistä. Kehuja saaneet kertoivat myös niiden tuntuneen hyvältä ja merkittävältä. Haastateltavat kertoivat myös työnteon itsessään tuottavan hyvää ja osallistavaa mieltä. Jokainen haastateltavista koki, että arjessa olevat rutiinit, työtehtävät ja toiminnot ovat ensiarvoisen tärkeitä. Hyvinvointia lisäsi erityisesti se, ettei tekemisen puute pääse yllättämään arkisia työtehtäviä tehdessä. Merkitykselliseksi haastateltavat kokivat erityisesti kehut, kiitokset ja tekemänsä työtehtävät.

N6. Mulla tulee siitä hyvä mieli, ku saan tehdä niitä (työtehtäviä.) Ei mulla oo ikinä täällä tylsää. Jos ei oo niitä (työtehtäviä) niin teen aina jotain muuta. Teen aina yksin niitä, kun en halua siihen kettään. Oon oppinu jo nuorena, miten kukkia kastellaan. Mulla on oma kuivausteline ja pesen ite pyykitkin. Oon oppinu peseen pyykitki jo nuorena.

N6. Kukkien kastelu on mukavaa, ja kivaa hommaa. Haluan aina ite kastella ne kukat ja ohjaajat kiittelee minua hyvin. Oon jo nuorena opetellut siivomaan ja kastelemaan kukkia.

N2. Ei ne ohjaajat oikeen mittään sano, tää on mun ainut työtehtävä täällä ja saa poistettua lumet pois niin kivaahan se on.

N6 Kaikki kehuu mua kun teen täällä töitä ja kehut tuntuu hyvältä.

N4 Ihan hyvältä se tuntuu. Välillä tuntuu että pitäis pyytää enemmän ohjaajalta apuja, et silloin ku tarvii apua niin silloin vois niinku enemmän pyytää. Aika mukavalta tuntuu kun mua autetaan ja voi tehdä yhdessäkin täällä.

N8 Onhan se mukavaa tehdä niitä (työtehtäviä) ja ainahan se piristää mieltä. Ei tarvi vaan istua täällä niinku. Hyvä mieli tulee, ku saa tehdä jottain. Täällähän (asumispalveluyksikössä) on mukava olla, kun on

henkilökunta mukava ja on hommaa. Kyllä ne kehuu mua joskus myös ja tuntuuhan sekin mukavalta.

Joskus ohjaajat kiittelee, ja se tuntuu kyllä kivalta. Tai on niinku kiva sillee että oon täällä niinku hyödyksi tai sillee. No ei mulla kyllä tylsää tulis, vaikka ei mulla näitä (työtehtäviä) oiskaan, kyllä aina on teke- mistä, ku tekee jotain vaikka ulkona.

N5 En haluais tehdä mitään enemmän, en tarvi enempää ollenkaan. Käyn lenkillä, jos tulee tylsää.

n6 Jos en siivoo, niin tanssin, piirrän tai harjoittelen lukemista. On mulla aina jotain tekemistä kuitenkin. Mulla on siivouspäivä kerran viikossa. Mulla on kivaa asua ite täällä kämpässä. Oon iso ja pärjään yksinkin ja mulla on tarpeeksi tekemistä, kun käyn päivisin työkes- kuksessakin.

Vain yksi haastateltavista ei kokenut työtehtävillä olevan merkitystä omaan hyvinvointiin tai osallisuuteen. Sen sijaan hyvinvointia ja osallisuutta edisti harrastukset.

N7. Ei mulla oo täällä mitään ihmeellistä, mutta vien roskat päätalolta ja oleskelutilasta joka ilta (toisen asukkaan nimi) kanssa. Ei se oo erityisen ihmeellistä eikä mitään tärkeätä. Ei mulla oo aikaisemmin- kaan täällä mitään työtehtäviä ollut.

N7. En haluais tehdä yhtään enemmän, tykkään mieluummin tehdä jo- tain muuta. Eikä mua kiinnosta työnteko oikeen sillee ollenkaa.

7 POHDINTA

Ennen opinnäytetyön aloittamista pohdin pitkään, haluanko haastatella opinnäytetyössäni asumispalveluyksikön asukkaita vai työntekijöitä. Päädyin kuitenkin haastattelemaan kehitysvammaisia henkilöitä, sillä halusin tässä opinnäytetyössä erityisesti heidän äänensä kuuluviin.

Haastateltaville suunnatut haastattelukysymykset olivat ajoittain haastavaa keksyä. Sosiaalinen osallisuus tai hyvinvointi käsitteinä olivat heille vaikeaa ymmärtää. Toki asia oli jo tiedossa ennen haastatteluja, mutta käsitteitä yritettiin avata haastattelutilanteissa tarkemmin.

Työntekijöiden tai omaisten haastattelut olisivat voineet tukea opinnäytetyön tutkimustuloksia. Koin kuitenkin tärkeäksi tehdä laadullisen tutkimuksen, jossa pääpainona oli kehitysvammaisten henkilöiden omat kokemukset. Aiempien kehitysvammaisia henkilöitä koskeneiden tutkimusten haastateltavina on useinkin ollut esimerkiksi työntekijät tai omaiset. Tässä opinnäytetyössä halusin muutoksen siihen.

Moni haastateltavista oli odottanut haastattelua ja kokivat sen mielekkääksi. Keskustelut olivat pääpainossa työntehtävien merkityksestä hyvinvointiin ja osallisuuteen, mutta moni haastateltavista koki tärkeäksi keskustella myös muita heille tärkeitä asioita. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina ja jokaisen omalla asunnollaan. Kyseisellä järjestelyllä pyrittiin tuottamaan haastateltavalle turvallisen ja luotettavan ilmapiirin jokseenkin jännittävään haastattelutilanteeseen.

Tutkimustuloksissa selvisi, että kahdeksan yhdeksästä haastateltavasta koki työtehtävät merkityksellisiksi ja mukaviksi asioiksi. Vain yksi ei kokenut niiden olevan merkityksellistä. Työtehtävien merkityksellisyys oli myös itselleni joltain osin tiedossa. Aiempi runsas työkokemus kehitysvammaisten kanssa osoitti olettamuksen työtehtävien merkityksellisyydestä oikeaksi.

Myös osallisuuden kokeminen toisen asukkaan kanssa työskentelystä tai muille työn tuottamisesta ja avustamisesta koettiin tärkeänä.

Kaksi asukasta totesi, että tekemänsä työtehtävät olivat tuttuja jo lapsuudessa ja kokivat ne siksi erityisen merkitykselliseksi.

Opinnäytetyöhön liittyvät haastattelutilanteet olivat jokaiselle uusia tilanteita. Näin ollen voisi olettaa, että myös aiheessa pysymisen ajoittainen vaikeus oli jännittämisen seurausta. Aihe oli myös osittain haasteellinen ja vaikeasti ymmärrettävä, joten kysymysten auki avaaminen oli myös paikallaan.

Mielestäni onkin erityisen tärkeää kehitysvammaisen henkilön osallistaminen. Ajattelen niin, että osallistamista arkisiin työtehtäviin voi tehdä monessa eri asumispalveluyksiköissä. Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset kertoivat, että pienetkin arkiset askareet kuten lumityöt tai kukkien kastelu parantaa kehitysvammaisen henkilön hyvinvointia. Myös kannustaminen ja kiittäminen ovat parantamassa kehitysvammaisen henkilön motivaatiota työtehtäviin.

Lähteet

Eskola J., Lätti J., & Vastamäki J., 2018. Osa 1. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Mikä on teemahaastattelu? Teoksessa Ikkunoita Tutkimusmetodeihin 1. (Toim.) Valli R. 2018. E- kirja. Viitattu 25.3.2023 <https://www.elibrary.com/reader/9789524515160>

Gustafsson, H., 2011. YK:n vammaissopimus käyttöön - käsikirja. Toim 2011. Invalidiliitto. Helsinki. Viitattu 19.12.2022 https://www.invalidiliitto.fi/sites/default/files/2020-04/YK_vammaissopimus_paivitys2019_0.pdf

Isola 2022. Mitä osallisuus on ja miten sitä edistetään? Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL. YouTube video. Kohdat 3.04 & 3.50. Viitattu 13.2.2023 https://youtu.be/_U9qYvLSLgE

Isola A., Kaartinen H., Leeman L., Lääperi R., Schneider T., Valtari S., Keto-Tokoi A. 2017. Mitä osallisuus on? Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL. Helsinki-Suomen yliopistopaino Oy. 6. Viitattu 21.12.2022 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Juhila 2022. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Viitattu 20.12.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Kari O., Laakso S., Niskanen T., Seppänen M., 2020. Vammaistyön käsikirja. Helsinki. Sanoma Pro Oy. 170–176.

Kehitysvammalaki §. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977. Viitattu 3.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Kehitysvammaliitto 2022. Työ. Viitattu 20.12.2022 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/tyo/>

Kehitysvammaliitto 2023 Asuminen. Viitattu 13.2.2023 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/asuminen/>

Kuula-Luumi A., 2022. Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuojatietoarkisto. Viitattu 20.12.2022 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>
Luomanen & Nikander 2017 luku 13. Haavoittuvat haastateltavat. Teoksessa Tutkimushaastattelun käsikirja. Hyvärinen M, & Nikander P., 2017. Vastapaino. Tampere E-kirja. Viitattu 20.12.2022 <https://www.elibrary.com/reader/9789517686112> luku 13.

Mielenterveystalo 2023. Kehitysvammaisen mielenterveyteen vaikuttavia asioita. Viitattu 13.2.2023 <https://vanha.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-op>

paat/oppaat/tietoa_kehitysvammaisten_mielenterveydesta/Pages/kehitysvammaisten_mielenterveyteen_vaikuttavia_asioita.aspx

Pajukoski, M., 2010. Pääseekö asiakas oikeuksiinsa? Sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliset tekijät -työryhmä. Raportti III. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Helsinki 2010. Viitattu 19.12.2022 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80172/e0478f47-54ae-4c65-a915-c35d9a979c11.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki § 30.12.2014/1301. Viitattu 3.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Soste 2018. Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. Artikkel. Viitattu 11.4.2023. <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>

STM 2022. Osallisuuden edistäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 20.12.2022 <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>

Tukiliitto 2023. Oikeus asumispalveluihin. Viitattu 3.4.2023 <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/asuminen/oikeus-asumispalveluihin/>.

Vammaispalvelulaki §. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä tukitoimista. Viitattu 3.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380#:~:text=Vammaisuuden%20perusteella%20j%C3%A4rjestett%C3%A4vi%C3%A4%20palveluja%20ja%20tukitoimia%20kehitt%C3%A4ess%C3%A4%C3%A4n%20kunnan,palveltava%20ja%20palveluja%20j%C3%A4rjestett%C3%A4v%C3%A4%20ottaen%20huomioon%20h%C3%A4nen%20%C3%A4idinkielens%C3%A4.>

Vernerit 2022. Mielenterveyden tukeminen arjessa. Viitattu 3.4.2023. <https://verneri.net/yteis/mielenterveyden-tukeminen-arjessa>

Åberg, L., 2021. Kehitysvammaisuus. Terveyskirjasto Duodecim. Viitattu 20.12.2022 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00556>

8 LIITTEET

Liite 1. Kirje omaisille

Liite 2. Kyselylomake

Liite 1. Kirje omaisille.

Hei. Olen sosionomiopiskelija Emilia Ahola Kemin ammattikorkeakoulusta. Opin-
toni lähestyvät hiljalleen loppua kohti ja olen aloittanut opinnäytetyön tekemisen.
Vammaistyö on yks suuntautuvista opinnoistani.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää kehitysvammaisten henkilöiden kokemaa
osallisuutta sekä hyvinvointia arjen pienten työtehtävien myötä.

Olemme sopineet haastattelut osaksi opinnäytetyötäni läheisenne asumispalve-
luyksikköön. Haastattelut tehdään tietoturvalisesti ja luottamuksellisesti. Opin-
näytetyössä ei tule ilmi osallistuneiden henkilötietoja, asemaa tai asuinpaikkaa.
Tueksi haastattelulle olen laatinut suostumuslomakkeen. Kyseinen lomake löytyy
liitteistä.

Tulen esittämään selkeitä kysymyksiä arkisten työtehtävien sisällöstä, merkityk-
sellisyydestä sekä tavoitteista. Tavoitteenani on verrata kysymysten vastauksia
osallisuuden, elämänhallinnan, sekä hyvinvoinnin kanssa.

Vastaan mielellään kysymyksiinne aiheeseen liittyen.

Yt. Emilia Ahola

Liite 2. SUOSTUMUSLOMAKE

Olen Emilia Ahola Kemin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija. Teen opinnäytetyötä kehitysvammaisen henkilön arjen työtehtävien merkityksestä hyvinvointiin ja osallisuuteen.

Tässä lomakkeessa annat suostumuksen osallistumisesta opinnäytetyötutkimukseen.

Kaikki keskustelut nauhoitetaan. Nauhoitteet käsitellään tietoturvasääntöjen mukaisesti, ja niitä käytetään vain opinnäytetyöprosessissa. Osallistuminen tähän tutkimukseen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisesi, milloin vain.

Henkilötietosi, asuinalueesi tai asemasi eivät tule ilmi opinnäytetyössä. Koko opinnäytetyöprosessi on täysin luottamuksellinen.

Ajankohta

Tutkimukseen osallistuneen allekirjoitus

Tutkimuksen teet-

täjän allekirjoitus